

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, felévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A Szentháromságról.

Geleji Katona Titkok titkának nevezte s nagy tudós könyvet írott róla. Énekszerzőinket a
legszebb énekre ihleté. Maga a hitcikk a ker. vallás tömör kivonatát képezi.

Ha elvesznének konfessióink és elvesznének az evangéliumok és a levelek: ebből az egy
hitcikkből, a ker. hitrendszer újra felépíthető volna.

Olyan ez a Szentháromság mint a tenger, melynek acél szürke tükrében meglátszanak a
partján emelkedő magas hegyek, visszatükröződnek a fellegek s melynek rejtelmes mélyeiben is
csudálatos élet lakozik.

Gonosz dolog ezt a nagy titkot rébusz gyanánt kezelni. Együgyűség e tengert kanállal
merezgetni. Tudatlanság ezt a mélységet a kétszerkettővel és röffel méregetni.

Olcsó, szatócsbölcse ség azt mondani, hogy „egy nem három és három nem egy.“ Hát
nem egy és nem három az aritmetika szerint, de egy és három a keresztyén hit és életelv szerint.
De az az emberiség és a fejlődés szempontjából is. E tétel a multa fény, a jelenben fentartó erő, a
jövendőre fényes perspectiva.

Az egy istenség eszméjének magaslatáig már fölemelkedtek a régi világ jobbjai is. Az erős
bosszuálló Jáhvét tisztelte a választott nép. Az hogy ez a legfőbb lény Atya, Fiu, Szentlélek, ez volt
amaz örvendetes üzenet a Krisztus előtti világ szerencsétlenei számára.

Athén bölcsei megtalálták benne a legfőbb istent, a korbácsok alatt nyögő nép a Szabadítót,
az ember önmagát.

Több ez mint egyszerű hitcikkely, ez az új világ szimboluma s az a varázs a mi e
titokzatos formula mélységében rejlik még azokat is hozzánk köti, a kik a keresztyén egyház falain
kívül állanak.

S hogy ne vallanám én, a ki a keresztyén vallásban születtem és az evangéliumot hirdetem.
Semmit se törődöm a babilóni és egyiptomi istenrendszerek hármasszisztémájával. Közö-
nyös előttem a Bráma, Visnu, Siva féle trimurti. Ezek mind jelentettek valamit a magok idejében.
Lehet, hogy előttök is lebeghtek az atyáknak, a kik e hitcikket megfogalmazták és a népek milli-
ónak is, hogy azt olyan hamar elfogadták.

Én csak azt tudom, hogy a deizmus e rendszereknek hol előtte, hol utánna járt, mint a
hajnal a napnak. Én úgy látom, hogy az unitarizmus is csak ilyen fényes árnyék és ma túlhaladott
fejlődési fok. A reformáció idejében megérthető tulzás, ma pedig anakronizmus és visszafejlődés.

Mindazonáltal e hitet is megbecsülöm azoknál, a kik azt tiszta szívvel vallják s nincs
szándékomban őket érte háborgatni. De visszautasítom e tanítást nálunk, akár a szó-
széken prédikálják, akár a katótrából tanítsák. Még akkor is, ha azt a nagy német tudós (aki azon-
ban nem pap) fejlődésnek hirdeti és utánna nálunk kis féltudósok, bár maguk is ref. papok vol-
nának, annak találják.

Vándor.

Az egyetemes adóalap.

Az egyetemes adó alap tehát ez év folyamán már megkezdí funkcióját. A hivek vállain leroskasztásig megnehezedett adó teher csökkenni fog. Sok bajaink közül a lényeges nyer orvoslást, ha nem egészen is, ha nem is az 1848 XX. t. cikk szellemében, ha nem is abban a mérvben a mi az E. T. III. t. c. 13 §-ában megállapított normalis teherviselésnek felel meg. Egyházi adózásunk rendszerének bonyolult sokfélesége, az a kihatás a mi a zsinati adókulcs életbeléptetése a kongruás lelkészek fizetésére gyakorol, egyházi háztartásunk változatos képe, mind megannyi nehézség a végrehajtás munkája előtt. E mellett még az adóteher csökkentésére a meglehetősen bizonytalan alapon tett számítás eredményeként megállapított pausalis összeg s ezzel szemben egyházaink háztartásának a közelebbi esztendőben rohamosan emelkedő szükségletei, melyeknek magállapodást intézményeinek szegényes állapotát tekintve még nem jósolhatunk, olyan helyzetet teremtenek, a mely a teljes megnyugtatótól távol fog állani.

Az egyetemes adóalap végrehajtó bizottságának f. é. február 10-ikén tartott ülése sok aggodalmat elosztatott különösen amaz indítványa által, a melyet a lelkészi és tanítói díjlevelek értékelése tárgyában az egyetemes konvent elé terjeszt s a melynek elfogadása iránt semmi kétségünk nem lehet. Az indítvány szerint az egyetemes konvent 921,907 sz. ama határozata, hogy a lelkészi és tanítói fizetések kiegészítésénél történt állami értékelések változás alá nem eshetnek, hatályon kívül helyezettnek elrendeltetnek hogy díjlevelekben megállapított termények és szolgáltatások értékelésénél különbség nélkül minden egyházban a 1894. évi jelentő ivben foglalt értékelés vétessék alapul, az az óta bekövetkezett s kellőleg beigazolt változások figyelembe vétele mellett. Sokkal helyesebb lett volna ugyan egész röviden annyit mondani, hogy a termények és szolgáltatások a kellőleg beigazolt tényleges árakban értékelendők, a hosszú indítvány végeredményben épen ezt teszi. Vagy megfelel az 1894-évi jelentő iv értékelése a tényleges áraknak, vagy nem; ha nem felel meg, most helyére a tényleges állapotnak megfelelő értékelés lép. A fő dolog azonban az, hogy a kongruás lelkészek javadalmát fenyegető veszély el lesz kerülve és lassan ként kifejlődik az az óhajtott állapot, a mikor a lelkészi javadalom kiszolgáltatásánál a lelkészi állás méltóságát sértő körülmények lehetősége is ki lesz zárva.

Hasonlóképen nagy megnyugtatóra szolgálna az egyetemes adó alap végrehajtó bizottságának az a rendelkezése, hogy „*az egyházmegyei adóügyi kiküldöttségek által megállapítandó minden kérvényező egyházközség normal költségvetése*”; ha a költségvetések normalitását ugyan csak e bizottság a törvény intentiója ellenére megszorító rendelkezéssel illuzoriussá nem tenné. Az egyházi törvények III. t. c. 14 §-a szerint: A segélyt kérő egyház tartozik kérvényéhez mellékelni a régi adó kulcsa alapján eszközölt egyházi adókirovást, az új adókulcs életbe léptetése előtt érvényben volt díjleveleket, továbbá az új adókulcs szerint összeállított egyénienkénti újabb egyházi adó kirovást, az ennek alapján s a díjleveleken netalán eszközölt változtatások tekintetbe vételével készített költségvetést, végül az utolsó 5 évi, egyházhatóságitag jóváhagyott számadásait. Ez adatok egybevetése alapján fog megállapítani és részére kiutalványoztatni az az összeg, a mely az új adó kulcs alkalmazása mellett mutatkozó hiány fedezésére elegendő. — A törvény szerint tehát ez képezi a normal költségvetés bázisát. Ezt a bázist szűkíti meg az egyetemes adó alap végrehajtó bizottságnak az a rendelkezése, mely szerint figyelmen kívül hagyandó minden az egyház intézményének fejlesztésére, a vagy fizetések, tisztelet díjak emelésére szánt s általában minden újabb teher, mely a segélyt kérő egyháznak 1906 évi január 1-ső óta hozott határozatán alapul. — Ez a rendelkezés egy toll-vonással megsemmisíti a törvény amaz intentióját, hogy az egyház hivei a törvényes adókulcsban meghatározott terhen felül ne terheltessenek s az állam financiáinak tulságos védelmét följé emeli annak az érdekeknek, a mely intézményeink fejlesztésében határozódik. Mi nekünk az 1848 XX. t. c. alapján igényünk van egyházi és iskolai szükségleteink közálladalmi költség utjáni olyatén fedezésére, a melyben a fejlődés lehetősége is bennfoglaltatik. Nekünk ezt az igényünket kifejezésre kellene juttatnunk minden kínálkozó alkalomnál, és beismervén az adó csökkentési összeg kiszámításának alapját képező munkálat fogyatékos voltát, a három millió állam segély fokozására törekednünk annyival is inkább, mert az adó csökkentés, közigazgatás és nyugdíjintézet szükségleteire a két protestáns egyház által együttesen kért 3,368.146 kor. helyett az állam csak 3,000,000 koronát bocsát rendelkezésünkre.

Intéző köreink tulságos méltánylással viseltetnek azzal a munkálattal szemben, a mely-

az egyházi adó csökkentésére szükséges összeg kimutatásának képezte alapját. Bizonyára nagy elismerés illeti a tenger sok lélekölő munkáért Kenessey Béla akkori előadót; de hát ő maga kijelentette a munkálat előterjesztésekor a zsinaton: „A rengeteg különböző egyházi adózási kulcs és adózási mód miatt lehetlenség megállapítani az egyházközségek terheit;“ továbbá „Itt határozott számadásokkal dolgoztunk ugyan, de el kell ismernünk, hogy ezek az adatok nem azt teszik, hogy már most itt feltétlenül minden egyes fillér úgy van a valóságnak minden egyes egyházközségben megfelelően.“ Ime magának az előadónak őszinte véleménye. Igaz ugyan, hogy a most említett munkálat eredménye felett kétszázhuszezer koronával több lett előirányozva az adóterhek csökkentésére; de ez is csak hozzávetőleges összeg, a melylyel szemben a tényleges szükségletnek még többszörös emelkedése állhat. Az egyetemes adóalap végrehajtó bizottság megszorító és pedig a törvény intenciójával, sőt kifejezett rendelkezésével össze nem egyeztethető rendelkezése csak arra lesz alkalmas, hogy az állam pénztárán észre is alig vehető könnyítést tegyen, másfelől pedig elégedetlenséget támasszon a gyülekezetben annak felismerése által, hogy az a törvényes adókulcs csak merő fikció.

A normalis költségvetés bázisát szűkíteni a törvény és a konvent által megszabott határoktól eltérően a bizottságnak nem lehetett más indoka, mint az egyházak nagyobb megterhelése árán is igazolni egy téves számítás helyességét. Hogy a téves számításnál kik a felelősök, nehéz volna kideríteni. Téves volt az 1904. évi adóbeszolgáltatás; tévesnek kellett lenni a reá alapított számításnak is. Az alaptévedés körülbelül onnan eredt, hogy a tenger sok féle egyházközségi háztartások nem tudták megadni az általános kérdésekre a pontos feleletet annyival kevésbé, mert a mi egyházi ügyeink felső vezetését mindig árnyazza valami misztikum. Hogyan is lehetett volna ekszakt pontosságot várni 1904-ben, a mikor még most is sok az elvi tisztázni való. Az utasítások és póttutasítások sora még mindig nincs lezárva. A lelkészek megbízhatóságának kérdését alig lehet a kredóba bele vonni; mert ez a kérdés csak ott állítható fel élesen, a hol a megbízhatóság alanya előtt tisztán áll az, a mit a megbízhatóság nevében tőle követelnek.

Kissé homályos az egyetemes adóalap végrehajtó bizottságának az a rendelkezése, hogy az „*egyházi adó kirovása alapjául az 1908. január első napját megelőzőleg kivetett állami adók*“

szege veendő.“ Az egyetemes konvent 92—907. számú határozatában eként rendelkezik: „El kell készíteni a III. t.-c. 13. §-ában foglalt adókulcs alkalmazása mellett az új egyházi adókiivetést, az ugyancsak a *kérvényezés érvét megelőző évben* volt egyházi adó fizetők névszerinti és a reájuk az új adókulcs szerint eső adó feltüntetésével. Az 1907. évben kérvényezők az 1906. évben volt adóalanyokat és ezek adóját tüntetik ki.“ Ezen a rendelkezésén a végrehajtó bizottság rendelkezése csak ront és homályosít.

„1908. január 1-ső napját megelőzőleg“ ez olyan tény merő, a melyen szabadon nyargalhat az alkalmazás. 1907-et vagy előbbi éveket ért a bizottság? A konvent rendelkezése szabatos, minden időre, félreértést kizárva alkalmazható; míg a bizottság rendelkezése a multa nézve ingadozó, a jövőre nézve igazságtalan; mert ugyan mivel volna indokolható, hogy majd az 1915-ben folyamodó egyház az 1908. jan. 1 előtti állami adó alapján állapítsa meg a maga terhét? és kérje aztán a megfelelő adó csökkentési segélyt.

Aggodalminkban mind ezek mellett is megnyugtatónkra szolgál annak a tapasztalása, hogy az egyetemes adóalap végrehajtó bizottság nagy ügybuzgalommal dolgozik és igyekszik nehéz feladatát megoldani. Aki az egyházi adózás ügyével behatóan foglalkozott, eleve tisztában lehetett azzal, hogy ez a mélyre ható, kényes, bonyodalmas kérdés fogja a végrehajtásnak a legtöbb gondot adni; jól esik remélnünk, hogy a bizottság az elvek objektív magaslatán fogja megoldani nem irigylendő feladatát.

Dr. Baltazár Dezső.

Néhány megjegyzés

az egyetemes adóügyi bizottság legújabb határozatához.

Ide s tova egy esztendeje lesz már annak, hogy az adóalapi segélyre számottartó egyházak lelkészei nem csekély aggodalommal szemlélik azt a bizonytalanságot s határozatlanságot, mely e nagy fontosságú s égető kérdése vonatkozólag a lelkeket fenn és lenn egyaránt uralja. Kellemetlenné teszi helyzetüket, hogy míg hivatásuk részéről a türelmetlenségnek nem kis jelével kell találkozniok, felülről az adóügyi munkálatok megkezdésére s folytatására újabb és újabb utasításokat, felszólításokat kapnak, de nem nyernek, nem kapnak határozott irányt, biztos utmutatót, sőt néha egymással homlokegyenest ellentétes utasításokkal teszik semmivé, haszontalanná heteknek, hónapoknak nehéz munkáit.

Mert hogy is állunk csak ebben a tekintetben?

Még a múlt év folyamán sok lelkész a felsőbb utasításokhoz képest az általános jövedelmi pótdadó nélküli egyenes adót vette alapul munkálatához, megkezdte, folytatta, sőt be is bejezte azt s íme jön a felsőbb rendelet, hogy most más alapon kell végezni a számításokat.

Hetek, hónapok telnek el, folyik a munkálat az új alapon s íme ismét jön felülről az utasítás — elismerem, hogy a lelkészek érdekét szem előtt tartó, — mely szerint a belhivatalnokok részére szükséges termények, melyek eddig adó útján folytak be, ezután az egyház pénzügyjévé (adó segély) is beszerezhetők; szóval a normál-adókules alkalmazása mellett is megmaradt volna a belhivatalnokok termény fizetése.

Bár nehezünkre esett, hogy most már ismét változtatni kell az előmunkálatok irányán, de örömmel tettük ezt, most itt bennünket anyagilag nagyon is közelről s kellemesen érintő módosításról volt szó.

Igaz, sokónk lelkében feltámadt az aggodalom, hogy vajjon, ha ilyen alapon végezzük a munkálatokat, nem akadnak-e majd fenn pénz tekintetében a segély megszavazására hivatottak. Mert nyilvánvaló volt első tekintetre is, hogy ez, a már kiszámított országos szükségletet 20—30 %-al emelni fogja.

Hét-nyolc hét telt el azóta, mely alatt sokan közülünk ivekkel irtak tele s a százalék számításban nem kis gyakorlatra tettek szert; sőt a felsőbb hatóság biztatására, mely gyors munka esetén, már a folyó évre kilátásba helyezte a segélyt, fokozottabb erővel láttak hozzá az újabb illetve legújabb alapon való munkálatokhoz, s íme, a mire gondolni se mertünk bekövetkezett, a legújabb alap is ingatagnak bizonyult, szóval kezdetjük a dolgot legelől. Azaz pardon! most már még itt se vagyunk, mert míg a tavasz folyamán valamikor összeülő konvent az adó-ügyi bizottság legújabb kérelmére vonatkozólag nem határoz, még sem moccanhatunk, egy árva vakarintást se tehetünk ebben az ügyben.

Szóval most vagy akarjuk vagy sem az adóügyi munkálatokkal pihennünk kell.

De lássuk már az adóügyi bizottság legújabb határozatát. Ez a határozat azt célozza, hogy ama konventi rendelkezés, mely szerint „a lelkészi és tanítói fizetések kiegészítésénél történt állami értékelések változás alá nem eshetnek” — hatályon kívül helyeztesék, s a konvent rendelje el, hogy a díjlevelekben megállapított törvények és szolgálmányok értékelésénél az 1894. évi jelelntő ivekben foglalt — tehát magasabb — értékelés vétessék alapul.

Fel kell tételeznem az adóügyi végrehajtó bizottság igen tisztelt tagjairól, hogy kellőleg megfontolták s átgondolták ez intézkedés esetleges következményeit; de hogy minden lehető következással nem vetettek számot, szinte minden kétségen felül áll.

Egyik nem csekély jelentőségű következménye lesz fent érintett konventi rendelkezés megváltoztatásának, hogy most már sok helyen pl. a gabonának köblét nem 4 frtjával, hanem 5 frtjával illesztik be a számításba, a minek aztán igen természetes következáse lesz, hogy az a bizonyos 10 %, a mit egyes adófizetőre a személyi adón kívül kivetünk, kevesebbet ad be majd pl. terményből, a hol t. i. a terményfizetést megtartják, a minek aztán igen természetes folyománya, hogy mivel

az egyháznak összes állandó jellegű szükséglete — a belhivatalnoki fizetéseket is beleértve — a régi marad, a 10 %-ból s a személyi adóból nem fedezhető, vagyis fedezetlenül maradt szükséglet nagyobb lesz, mint ha a fizetéskiegészítési értékeléseket változatlanul hagyjuk. Tehát itt még a tervbevetnél is magasabb segélyösszeg megállapításától kell majd a felsőbb hatóságnak gondoskodni.

De nézzük a tervet más szempontból is. A hol a normál adókulesot léptetik életbe, a terményfizetés megszűnván, a lelkész a kongrua alá felvett — mondjuk — 50 köből gabona helyett nem a kongruális értékelésnek megfelelő 50-szer 4 frtot, tehát 200 frtot kap kárpótlásul, hanem 50-szer 5 frtot, vagyis 250 frtot.

Hát ez így első tekintetre igen jól festene. De a dolog ám úgy áll, hogy a kongruális szabályrendeletnek egyik fontos és szigorú rendelkezése, hogy minden állandó természetű lényegesebb fizetés változás haldéktalanul bejelentendő. Itt tehát míg egyrészt az u. n. behajtási $\frac{1}{6}$ részt, a mi nem volt a kongrua alá felvéve feltétlenül elvesztettük, más oldalról nekünk kongruális lelkészeknek nagyon alapos aggodalmaink lehetnek, hogy az a bizonyos különbözet, a mi a kongruális értékelés s az 1894-iki felvétel között van nem a mi zsebünkben talál helyet magának.

Az a körülmény, hogy a nyugdíjintézetnek adott államsegély révén az állam a nyugdíjügy aktáiba betekintést nyervén ugyanis meglátja, hogy pl. az a 800 frtig kiegészített lelkészi javadalom tulajdonképen 950 frtot ér, mivel egy régebbi becslés ennyire értékelte, szerintem nagyon ártatlan dolog s egészen más, mintha én ma a 200 frtra értékelt gabona fizetés helyett 250 frt. készpénzt kapok. A kongrua kiutalványozásánál alig hiszem, hogy ez utóbbit a nagym. miniszter ur figyelmen kívül hagyná.

Ha a termény s szolgálmánybeli adózást óhajtja az egyház fenntartani, az újabb rendezés folytán a belhivatalnok terményfizetésének egy bizonyos részétől, mivel kisebb mennyiség jő be az adókból, el fog esni, e hiányzó részért nyer aztán kárpótlást majd az adóalapi államsegélyből. E pénzbeli kárpótlásra nézve mindaz áll, a mit már fentebb elmondottam. A megmaradt terményfizetés magasabb értékelése pedig igen könnyen azt a következást vonja maga után, hogy egy esetleges újabb fizetés felvételnél e magasabb értékelést veszik majd fel alapul.

Szó sincs róla, a nem kongruális lelkészek helyzetén — jelen körülmények között — nagyot segít ha fizetésök megállapításainál minél magasabb termény s szolgálmánybeli értékelés vétetik alapul, mert megváltás esetén nem kell aggodalmaskodniok, hogy kongruájoknak tekintélyes részét elveszítik; de közöttünk is vannak nagyon sokan, kik ha a jövőbe tekintenek, kongruális reményeiknek szétfoszlását kell szemlélniök ama magasabb termény s szolgálmánybeli értékelésben arra az esetre, ha az 1200 frtos alapfizetés statuálása valaha valóra válna.

Az a kérdés tehát, hogy van-e szükség a konvent 1907. é. 92. sz. határozata fenti rendelkezésének megváltoztatására?

Szerintem nincsen.

Az egyetemes adóalapi segély a törvény értelmében 10 esztendőre lesz megállapítva. Ki biztosít már most bennünket a felől, hogy csak a ránk következő

nyáron is — jó termés esetén — nem a régi 4—5 frtos gabona árakkal kell dolgoznunk falu helyen távol a várostól, távol a világ forgalmától; miért tegyük hát kockára kongruális államsegélyünk tetemes részét?

S aztán azért, hogy a mostani kilátások szerint valamelyes reményünk lehet, hogy tíz évig nem lesz újabb kongruális felvétel, ki tudja hogy egy másik kormány egy esetleges újabb fizetésrendezés keretében 1—2 év elteltével nem rendeli-e el az újabb becsléseket?

Az pedig, a mi az adóalapi bizottság előtt lebeghetett, hogy a terménybeli adózás fenntartása esetén, ha valamely egyháztag — terménye nem lévén — pénzül akarja egyházi adóját lefizetni, így majd magasabb árt kénytelen adni a behivatalnoknak, nem lehet elegendő ok ama bizonyos konventi rendelkezés megváltoztatására, mert itt, ha körülményesebben megvizsgáljuk az ügyet úgy találjuk, hogy a legtöbb helyen általános gyakorlat az, hogy tekintet nélkül a díjlevélben úgy a kongruális felvételben szereplő átlag árra, a terményt pénzül fizető egyháztag a folyó árral váltja meg terménybeli egyházi adóját.

S ha még az elmondottakon kívül tekintetbe vesszük, hogy azaz egyházi adó útján begyűlt gabona köbfe rendes körülmények között bizony nem igen ér többet a fizetés levelekben s felvételekben megállapított átlag áránál, mert minőség tekintetében a közepesen is jóval alul marad: azt hiszem tisztán áll előttünk, hogy ama bizonyos konventi rendelkezés megváltoztatása nem nagyon lesz segítségünkre a kérdés helyes megoldásánál.

Szerintem nem is itt, hanem egészen másutt van a baj. Annak a fent érintett bizonytalanságnak a forrása is nem más, mint az, hogy mint közönségesen, most sincs elegendő pénzünk ama nagy fontosságú mélyre ható reform. keresztülvitelére.

Kötte vagyunk először is azzal, hogy 10 %-nál nagyobb kivetést rendes körülmények között nem eszközölhetünk. Kötte van az adóalapi végrehajtó bizottság a velünk segélyre szoruló lelkészekkel szemben nem egyszer nyilvánított jó indulatának fogamatosságában az által, hogy a már régebben megállapított segélytervezettől kellő fedezeti alap hiányában csak rendkívüli esetekben térhet el valami kis mértékben. Szóval nagyon kiszabott szűk keretek között mozoghatunk.

Szerintem, míg e fontos s szinte egyedül álló ok valami uton-módon eltávolítva nem lesz, hiába lesz meg a jóindulat az egyet. adóügyi bizottság igen t. tagjaiban velünk szemben, se az egyházak érdekében, se az adófizetők érdekében, se a mi érdekünkben jó indulatuknak érvényt szerezni képes nem lesz. Én úgy látom a dolgot; bár ne így lenne, bár csalódnom kellene.

Rohod, 1908. febr. 21.

Bokross Elek
ref. lelkész.

Néhány szó

a behivatalnokok díjlevelének megváltoztatásához.

Általános aggodalmat okoz a behivatalnokok díjlevelének pénzértékre változtatása a gyakran beállható

értékesökkenés miatt. Ez az aggodalom azonban megdöbbenéssé fokozódik arra a gondolatra, hogy szegény hazánk oly válságos helyzetbe juthat valamikor, hogy „fedezet hiány” miatt egy az egyházaknak járó segélyt, mint a kongruát illetve ezeknek kiutalványozását bizonytalan időre felfüggeszti. — Egy oly mélyreható reformnál mint aminő a lelkészi és tanítói díjlevelek nemcsak pénzértékre való átváltoztatása, de nagymérvű leszállítása, minden bekövetkezhető „lehetőséggel” számot kell vetni.

A jogállam fejlődésének p. o. mi a végkövetkezménye? Az állam és egyház kétfelé válása. Egy nemzetgazdasági csőd, egy szerencsétlen háború hova juttatja az államot felekezetünkkel szemben? Ahoz a bizonyos „fedezethiányhoz.”

Hogy ezek bekövetkeznek-e, gyarló ember isteni bizonyossággal nem állithatja, de hát az ellenkezőjét állithatja-e?

Én a jogállam fejlődésétől most eltekintek, azonban ha hazánk mostani nemzetgazdasági s közjogi politikájának szemüvegén nézem a jövőt, ha elgondolom, hogy a Balkán államokban egy veszélyes tüzfészeknek vagyunk a szomszédságában s a nemzeti meghasonlásnak, felekezeti surlódásoknak aggasztó napjait éljük: felekezetünkre jöhető rendkívüli veszélyt látok a hivatalos egyháznak ama törekvésében, melylyel a kiosztandó államsegély mérvének megfelelőleg akarja országosan leszállítani a lelkészi és tanítói díjleveleket. — Ne adja Isten se hazánkra, se felekezetünkre a nagy csapást, — de ha ez mégis bekövetkeznék: mi történik akkor a lelkészi és tanítói fizetésekkel, a régi díjlevelek visszaállításával? — Ha még az könnyen megtehető lenne is, megélhetnének-e belőle utódaink mikor az most a kongrua pótlékkal is kevés, alig lehet belőle így is megélni? Azonban a régi díjlevelet egy az új díjlevélben felnőtt nemzedék nem állítaná könnyen vissza, azt hiszem, sőt abból a tapasztalatból vonva következtetést, hogy kálvinista hiveinket semmi se hozza oly hamar ki sodrából ma se, mint a díjlevelek bolygatása az a levető meggyőződése, hogy az az említett fedezethiány óriási forrongást s temérdek kiválást vonna maga után kálvinista egyházunkban.

Ez a gondolat annyira fogva tartja lelkemet, hogy bár hiveink terhén könnyíteni lelkemnek is hő vágya, mégis inkább feladnám az államsegélyt, mint hogy a lelkészi és tanítói díjleveleket leszállítanám.

Kioszthatjuk az államsegélyt érdekelt hiveinknek a díjlevelek megcsontítása nélkül is készpénzben, kárpótlásul a nagy egyházi teher viseléséért. Osszunk hát így ki, azoknak akiket illet, évenként akkor, a mikor egyházi tartozásaikat leróvták. Ilyen osztás mellett az lesz aztán köztudattá hiveink között, hogy a mig az állam kiutalja a segélyt, addig ők is kapják a kárpótlást a mikor az állam a segély folyósítását megtagadja bármi okon, akkor ők is elesnek a kárpótlástól, — de a díjlevél marad.

Ennek az eljárásnak, egy bekövetkezhető veszély elhárítása mellett, még az a jó következménye is leend, hogy az egyház adózó tagjai nagyobb készséggel s pontosabban fognak adózási kötelezettségeiknek eleget tenni.

Arra a netalán felmerülhető ellenvetésre, hogy itt ott a segélypénzzel visszaélés történhetnék, az a vála-

szom, hogy kivételekért egy általánosságban üdvösen ható szabály felállításától eltérni nem lehet, nem szabad.

Veress Imre,

ref. lelkész.

* * *

Ezen a kérdésen már tuivagyunk. Lehetett volna pedig ennek tekintetbe vételével is eljárni, hogy az állami adó segély az illető gyülekezet javára tőkésítessék s az adó csökkentés csak a legtűrhetlenebb esetekben eszközöltessék. Fentartási alapok megteremtésével kell azért a jövő eshetőségeire elkészülni. Ezekről sok szó esett régeniben, az egyházi értekezletek első éveiben. Még talán javaslat is ment a kerületre, de azután abban maradt a dolog. Most az O. R. L. E. ezt is előveheti.

Szerk.

Az élet törvénye.

E lap olvasó közönsége előtt nem ismeretlen ama levél tartalma, mely a febr. hó 15-en megjelent 7-ik számban Andrassy Kálmán lelkész társunktól eredt. Elolvastam e levelet egyszer, atolvastam ketszer, mert az ilyen nagyobb látókörű s képzett emberek szellemi produktumait többször és figyelmesen átszoktam olvasni s mit igazságként belőlük leszűrhetek: megtartom magamnak. Ennél a levélnél más is történt velem, — megütköztem rajta. Megmondom, hogy miért! Néhány nappal előbb olvastam ugyanis, egy, szintén Andrassytól származott, rövid értekezést, melyet ő a sóstói szövetkezeti gyűlésen mondott s mely „függelék” gyanánt egyházmegyénk 907 évi jegyzőkönyvében is, meg van örökítve. Ez értekezés és a későbbben keletkezett levél írójára, egyáltalán nem ismertem reá, hogy egy egyén lenne! pedig egy: Andrassy! Látom magam előtt — nem is nagyon messze — az együttmunkalkodás, jogos szövetkezés, a kölcsönös egymáshatás hasznos eszméjének lelkes szószólóját, munkáló férfit és vitéz harcosát: s — fájdalom — közelebről meg kell ismernem az előbb hirdett igazságok erős ellenzőjét, hangos elítélőjét, s elfogult üldözőjét.

Hallom szónokolni — s szavaiban érzem a meggyőző erő közvetlen hatását, mely, mint igazság harsog s nyomában elhatározás kél, — s látnom kell az eszményi világban élő, de földön levő embert, — kiből a gyarlóságok, az a priori elhatározás, s könnyelmű elítélés s a saját felfogásához való merev ragaszkodás hatalmukba kerítik a lelket s az egyén — figyelmen kívül hagyja előbbeni küzdelme cét — eszményt változtatva — megtagadja önmagát.

Hosszu lenni azonban nem akarok s célomtól is eltérnék s éppen azért hadd idézzem szó szerint szavait annak az egyénnek, kiről a fentieket állítani bátorodom. Emez alábbi nema sorok, maguk beszéljenek én helyettem hangosan, s tegyenek igazságot, állításaimról.

A sóstói (fürdőhelyi) gyűlésen Andrassy tartott előadást a szövetkezés hasznos, szükséges és magasztos voltáról s néhány bevezető szó után, ezeket mondotta:

„Komolyan gondolkozva, feltűnik előttünk a nagy élet, nagy törvénye: az egymásra hatás, mely mint láthatatlan abroncs körül fog és összetart minden életet és mozgást. Ez a legfelső fórum, a hová apellál már ma minden egészséges okoskodás. Az anyagi, a szellemi, az erkölcsi élet összes jellenségei itt futnak össze, mint egy eredő helyen s a külön álló életjelenségek igazolást vagy elmarasztalást itt nyerhetnek, a hol kitűnik minden élőnek és élni akarónak az egyetemeshöz való viszonya, kölcsönhatása. E legfelsőbb fórum elé viszem én szövetkezeti ügyünket.

Tény, hogy magyar társadalmunkban sok bajok, sok visszasságok vannak. Ezek megszüntetésére vagy legalább kevesbitésére alakultak és alakulnak szövetkezeteink. Legmagasabb céljuk, a nagy élet törvényei szerint, lehetővé tenni a magyar földön, az emberhez illő életet és fejlődést, békés lakozást egymás mellett. A miért alakultak kezdetül fogva intézményeink, polgári és vallási téren, még a háborúk is, még a korcsmák is.” Majd így folytatja tovább. „Magában semmi sem áll külön, semmi sem állhat fenn, egyik a másikra van utalva, hogy segítse, gyámolítsa a másikat. Emberi életünk, emberi társadalmunk, ugyanezen az isteni törvényen alapszik. s csak annyiban boldogul, a mennyiben e törvénynek engedelmeskedik” (megszívlelendő s örök igazság, de bort prédikál s vizet itat.) Alább ezek olvashatók: „A mi e nagy élettörvényvel párhuzamos, az halad, mint a karikacsapás, a mi ellentétes, az nyavalyog, míg új alakba foszlik.

Emberi társadalmunk, intézményeink hasonló nyomokon haladnak, ha életcsira van bennök. A kölcsönhatás terjedelme és hatékonysága növeli az élet teljességét.

Fájdalom, a mi magyar társadalmunkban nem minden intézmény alapszik a nagy élet törvényen, a kölcsönhatáson. Rossz iskolába járunk. Az volna minden egyesre az élet teljessége, ha a nyert testi-lelki erőket legmagasabbra fokozva, hatékonnyá tehetné. (Mily felesleges még gondolatnak is.) A mi társadalmunk inkább egy szanatórium képét mutatja, mint erőteljes, törekvő munkakedvvel bíró okos lények lelke nyomát. Mi boldog gondolatot örököltünk a messze multból, hogy az embereknek egymás ellen kell küzdeni az előhaladásért. Nem válik nagy dicsőségünkre, hogy a mit a hangyák, méhek, moszatok, még a hernyók is megtesznek, mi a kölcsönhatás nagy élettörvényétől ma is messze állunk.”

Beszédének befejezése előtt pedig ezeket mondotta

„Nekem, mint Krisztus nyomán haladni törekvő papnak, felemelő megnyugvásomra szolgál, hogy szövetkezeti ügyünknel, a nagy élet nagy törvényének szolgálatában állok, és nem csak néha hegedű szóban hirdetem az evangéliumot, hanem vállamra veszem az Ő keresztjét is.”

Erre idézett sorok, fenti állításomat minden bizonyításnál jobban igazolják, azonban nem közölhetem ezeket a nélkül, hogy szerény észrevételemet meg ne tegyem, s kritikát ne gyakoroljak felettük.

Sokáig gondolkoztam azon, hogy ez a nagy tudásu, sokat tapasztalt, ideális lelkületű egyén, — ki előtt mindenkor kalapot emelek — nem a politikai élet szereplőitől sajátította-e el, ama nem irigylendő tulajdonságot, hogy ugyanazon egy dolgot illetően — másként nyilatkozik. Nem, egyházi férfiú így sohasem tehet — nyugtattam meg magam. Itt csak vagy

tévedés, vagy emberi gyarlóság — ellenszenv, gyűlölet lehet a tiszta ok. Elmélkedtem — s a vezető fonal éppen ehhez vezet. Gondolkoztam... Istenem! hiszen a mi egyesülésünk, az O. R. L. E. is, az oly nagy nyomaték-kal hirdetett isteni törvényen alapszik s a mi szövetségésünk is, a kölcsönös egymásra hatás, tevékeny, ható erejével kívánja munkálni az egyén, a köz, a társadalom s így a haza sorsát. Hát hirdetni fennen, „szép hegedü szóban,” és tenni másképen; ez farizeizmus.

Ennél az esetenél tévedés ki van zárva. Hiszen még megsem született, a várva-várt kisded, ez a gyűlölt O. R. L. E, már is elítélték s halált mondtak reá, ott voltunk néhányan Andrássy is én is, Szikszay is, más is!

Gyűlölet s ellenszenv, most is kijut bőven, mely széjjel választja és elkülöníti az egyes erőket s megakadályozza az együttes cselekvést.

De a ki előre s örökre kizárja magát abból a körből, hol tudását, erejét a közjó érdekében gyümölcsöztethetné, nem hallgat egy jobb sugallat szavára, s ellenáll az általános élettörvény kényszerítő hatásának, az e nagy törvénnyel ellentétes: „az nyavalyog s ható erejét, mint parány, mint molekula elveszti s mint ilyen, kevés becsesél is bir.” Ezt a törvényt Andrássy állította fel. Ez a törvény áll az ő esetében is.

Téth, 1908. febr. hó 25.

G. Nagy Béla
ref. lelkész.

GYÁSZ-ROVAT.

Melegh Gyula
1840—1908.

E hó 9-én kísértük örök nyugalomra a máramoszigeti lyceumnál 26 évi működés után a jól megérdemelt nyugalomba vonuli neves tanárt, s a pusztadaróci ref. kisded egyháznak nem éppen hat éves lelképásztórát. Melegh Gyulát, a ki a ref. tanári s papi testületnek valóban „tiszteletes s tudós” alakja volt, minőkkel a prot. egyháztörténelem lapjain negyed félszáz év óta oly gyakran tanálkozunk, mint a minők voltak a múlt század hatvanas és hetvenes éveiben Sárospatakon is a Fínkeiek, Kérésziek, Soltészok, Szinnyeiek, Szívósok tisztelt alakjai, akik messze látó kört fedező tudásuk mellett erős kálvinista ekklesiastikus érzelmükkel is tündöklöttek, mint „a hegyen épült város” s a kik a Pósházi, Buzinkai stb. nagy elődöknek méltó utódai valának.

Melegh Gy. 1902 év ápril. havában jött Pusztadarócra, hogy hátra levő idejét ne egészen gond és munka nélküli nyugalomban, hanem arra való nagy hivatottságánál fogva az Ur szolgálatában töltsse. — Hivatálába igtatása után pár héttel szomszédos lelkész

társait látogatta meg kedves nejével együtt, a viszontlátogatás alkalmával S. I. atyai lelkészszel s e sorok írójával a legbensőbb barátságot kötött, s az ő indítványára elhatároztuk, hogy e „triumviratus” minden hónapban legalább egyszer egyikünk, vagy másikunknál találkozunk azon célból, hogy magunk közt a napi rendben levő különösen egyházipolitikai ügyeket megbeszélhessük s azok felől kellő tájékozottsággal birjunk. — A triumviratus ez év január 30-án volt utoljára együtt szegény megboldogult kedves családjánál. Utoljára beszéltünk együtt a ref. egyház jelenlegi állapotáról, melynek jövőjét nagyon sötétnek s aggodalmat keltőnek nyilvánította az általa elő számlált okoknál fogva a mi kedves barátunk. Legnagyobb részben osztottam véleményét, míg a harmadik társ fiatalabb koránál, — s természetesen több optimismusánál fogva a helyzetet nem látta olyan kétségbeejtőnek. Éppen így voltunk az Orsz. Ref. Lelk. Egyesület kérdésénél is. Ennek mielőbb teljes megalakulása érdekében villogtatta logikájának éles fegyverét előttünk „Iam debuisse pridem” mondá ő. — S mily csudálatra méltó találkozása szellemi téren az ugyan azon ügy iránt való igaz lelkesedésnek! Majd nem azon nap ugyanazon érveket hozta fel, sőt az erők tömörülésének nagy jelentősége céljából idézte halhatatlan Petőffynk azon sorait, melyeket Ferenczy Gy. szerkesztő is a Debr. Prot. Lap 5 számában Andrássy K. nyílt levelére adott válaszában felhasznál.

Ezen mindnyájunk előtt igen tisztos név felemlítése kapcsában engedje meg nekem e név tulajdonosa, az én régi szeretett jó barátom és kedves komám, hogy a rokon lelkeknek ílyetén találkozásán — melyet az én kedves barátom talán telepátiának nevezne — elgondolkozva, kifejezést adjak egy pár szóban azon benyomásnak, melyet az reám gyakorolt.

Hát nekem úgy tetszik, úgy érzem, mintha szegény megboldogult Meleghnek szelleme is intene arra, testvéreitől senki se szakassza el magát hogy Saulként ne tusakodják tovább az ösztön ellen.

Melegh Gy. nagy műveltségénél fogva előzékeny férj, gondos családfő szerető és szeretett édes és nagyapa s igaz jó barát volt. Végtelenül lesújtott mindnyájunkat halálának hire, midőn e hó 7-én kora reggel özvegye értem és Sáfár kollegáért küld, hogy mennék át intézkedni a temetésre vonatkozólag. — A család óhajta szerint a koporsó felett alólirott imádkozott, Sáfár Imre prédikált, Selyebi Géza csaholci lelkész a család — kartársak és egyház nevében mondott a sirnál istenhozzádot a megboldogulthoz, a kellemetlen idő dacára is szép számmal jelentek meg koporsója mellett a résztvevők. Ott volt Nt. Biki Károly esperes ur is 9 lelkész társsal, ugy Szatmárról, mint a vidékről több intelligens elem. Életrajzi adatai a következőkben foglalhatók össze.

Melegh Gyula szül. 1840. okt. 11-én Avaszújváros Szatmár megyében, Atyja: Meleg Dániel esperes a nagybányai egyházmegyében. A középiskola I és II-ik osztályát atyja vezetése alatt végezte, a többbit a szatmári és debreceni ref. iskolában fejezte be 1858-ban, a következő isk. évben a theol. akadémiára ment, melynek kitünő elvégzése után a debreceni főiskolában köztanító, 1862 esküdt felügyelő lett, 1863—4-ben mint nevelő egy évet Pozsonyban töltött, hol a német nyelvet elsajátította s az ág. ev. főgymnasyumban egy be- tegeskedő tanárt helyettesített. Visszatérvén Debrecenbe ismét köztanító és esküdt lett, majd contra scriba

végre szenior. 1868 a jénai egyetemet látogatta meg. Tanulmányainak főtárgya bölcselet volt, hallgatott lörtenelmet is a maga idejében híres Hase Karolytól. Innen egy év múlva haza jöven s lelkesz lett Hajduböszörményben Benedek Lajos esperes mellett. 1869-ben vallástanár lett Nagyváradon, a főgymnasiumban s az akkor felállított községi iskolákban tanuló ref. növendékeket tanította, a „Nagyvárad” c. helyi lapba több tárcacikket írt. 1871-ben lelkészül hívta meg a mezőtelkői egyház, mely Nagyváradhoz közel a körös völgyön fekszik, innen körösvölgyi név alatt írt cikkeket a „Nagyvárad”-ba: 1872-ben nősült meg, nőül vevén Varga Mária, Varga Pál ceglédi tanító, de egyszersmind felszentelt lelkész leányát, a kivel ideális boldog s megelégedett életet élt 36 éven át, ezen házasságból egy fiu es két leány született, László, Máramaros megyének egyik járásában szolgabíró, Margit, Erdőhegyi Miklós főszolgabíró felesége. Maga a magos műveltségű édes anya négy évvel ezelőtt halt el, midőn egy gyönyörű fiu gyermeknek adott életet, a pusztadaróci temetőben nyugszik csendesen, legkisebbik lanya Mariska, két évvel ezelőtt ment férjhez Szigetre egy bankhivatalnokhoz, a megboldogult ezen házasságból is meglátta felszökkeni hanyatló életfajának új hajtását.

1875-ben Kishodosba (Szatmár m.) hivatott és ment lelkesznek, a következő év okt. havában M.-Szigetre választott tanárnak, hol részint a jogakadémián, részint a főgymnasiumban osztottak neki tárgyakat, amott a „jogbölcseletet” és „alkotmánytörténetet” emitt a „bölcseleti előtant” s a német nyelvet. Itt a „Máramaros” helyi lapba több vezércikket írt Avasi Gyula név alatt. 1878-ban megjelent egy cikke „a jogakadémiáról” az „Ellenőrben” a mikor a fővárosi lapok a legkeményebben támadták a jogakadémiákat és követelték eltörlésüket.

Eredménye az lett, hogy a támadások azonnal megszüntek, s kedvezőre fordult a közvélemény. Több iskolai cikket írt a Czelder fele „Figyelmezőben”.

1879-ben megjelent tőle „A német mondat szerkesztésének szabályai rovatos kimutatással,” melyből egy példányt nekem is adott emlékül, — 1881-ben megjelent tőle „A német irodalom története rövid vázlat” s vele kapcsolatban ismét „a mondat szerkesztés szabályai.”

1884-ben a szigeti főgymnasium államsegélyt nyervén, nem türte a kormány, hogy egy tanár előadásokat tartson a gymnasiumban is a jogakadémián is, és választania kellett az egyiket, és választotta a gymn. tanárságot. 1891-ben megjelent „A lélektan és gondolkozástan vázlat” című műve. 1898-ben „A jogbölcselet” cz. művének bevezetése, mely külön lenyomatban is megjelent.

1901-ben vált meg főgymn. katedrájától 26 évi ottani sikeres munkássága után, hogy a következő év ápril. havában a pusztadaróci kis egyháznak anyagi szellemi és erkölcsi gondjait magára vegye, az öregkor beálltával szegődött ismét az ur szolgálatába s itt is ifjui hévvel buzgólkodott e kis egyház meglehetősen elhanyagolt anyagi és szellemi állapotának előbbre viteleiben, a tanítói állást szervezte, az egyháznak kéregetés útján egy kis tőkécskét gyűjtött össze, szóval méltán ajkaira vehette: Az én terhem könnyű és az igám gyönyörűsége. — Halála véletlen és váratlanul jött, febr.

7-én még családja és helybeli vendége körében szokott kedélyességével társalkodott 9 óráig, 11-kor. már hálott volt, s a tevékeny munkás élet bevégeződött! — Mi pedig barátaind munkás s erényes életed emlékezete előtt Tacitus szavaival hajtjuk meg elismerésünk zászlóját: „Non infirmo desiderio, mulieribusque lamentare, sed virtutum tuorum meditative et imitative”. A niszontlátásig Isten veled!

Nagygéc, 1908 február 20.

Szeőke József,
ref. lelkész.

KÜLFÖLD.

Uj független magyar Reform. Egyház Wallingford. Connban.

Ezen gyülekezet tagjai nem csak a templom szeglet kövén, de a telekkönyvben is saját nevükön akarják tartani a templomot, s mindenkor tudományosan képzett, magyarországon tanult okleveles európai műveltségű lelkészt akarnak maguknak biztosítani, így sem a presbyterium sem a német missióhoz nem csatlakoznak, hanem a magyarországi egyetemes Református Egyház jurisdictiója alá tartozóinak jelentvén ki magukat: az u. n. amerikai magyar Egyházmegyéhez csatlakoztak.

Felesküdött Borsos István utazó missionarius előtt 24 tagu presbyterium; egyház tagok száma: 114. eddig. Alakuló gyűlés 1908. jan. 19-én volt este 7 órakor. Utazó lelkész 1908. jan. 17-én jelent meg elsőben Wallingford. Conn. városban, a Wallingfordi első magyar református beteg. s. és templomi egylet meghívására.

Utazó lelkész örömmel tett a megtisztelő meghívásnak eleget, s 1908 jan. 18-án meghirdetett népgyűlésen felekezeti különbség nélkül honfitársaink 186 voltak jelen, s két és fél órán keresztül tartó szabad előadásban fejtegette a jelen voltak előtt a hazai egyetemes Ref. Egyház jogos beavatkozását az amerikai magyar Reformátusok egyházi életébe; gyűlés végén könyv ragyogott fel a szemekben az „Isten áld meg a magyart” eléneklésére.

Másnap január 19-én a baptista templomba reggel 8 órára jelzett isteni tiszteleten 76 voltak jelen, s a persely pénz 7.60 centtel gyarapította az egyházi vagyont. Délután fent említett tiszta reform. egylet évi főgyűlését tartotta, melyen a jelenlevő nt. Borsos István utazó missionariuszt diszelnökké választották egyhangulag mire Borsos István az elnök Olajos Pál kezébe az esküt letette, — s az összes egyleti tagokkal kezét fogott; szép szokás, szebb, mint a hol csak a tisztviselői kar fog kezét az ujonnan belépő tagtestvérrel. Könny csepp nélkül nem lehetett kiállani midőn 101 tagtestvér mondotta tiszta szívből eredő hangon: Isten hozta közénk Tiszt. ur! Ugyanezen gyűlés hivatalosnak a „Heti Szemlét” fogadta el.

Az egyleti gyűlés estve 6 órakor egyházközségi

alakuló gyűléssé alakult át, melyen nt. Borsos István elnökölt, jelen voltak egy hang ellenvetés nélkül megesküdtek: „egyházilag a szabad egyesült államokban, szolgálak, adó fizetők saját pénzükön épített templomukban árendások nem lesznek; — így sem a presbyterian angol, sem a reformatus német missióhoz nem csatlakoznak; honárulók hite hagyottak nem lesznek, gyermekeik ártatlan lelkéből kiverni nem engedig a hazafiaság s hithűség érzetét: hanem a magyar missió fennhatóságát ismerik el, — s a magyar egyházmegeye kebelebe belépnek!”

A hithűség eme fenséges megnyilatkozása előtt Borsos István utazó misszionáriusnak csak leborulni lehetett. Világi kincsen meg nem vásárolható, kimondhatatlan gyönyör az mit érez az ember nemzeti s hitéletének eme fenséges jelenségénél. Hiába nem érezhetik ezt az ellen taborban levők. Feledi az ember az élet minden mostohaságát, keservét, megtelik a szív, csordultig van szent érzelmekkel.

Az új egyház tisztviselői:

Beszolgáló lelkész: nt. Borsos István utazó misz. Főgondnok: Lőrinc Sándor, Algondnok: Lőrinc Pál, Penztárnok: Csenge Lajos, Jegyző: Papp Sándor, Presbyterek: Deme András, Cine József, Kun Sámuel, Béni István, Bakti Sámuel, Szalai Imre, Lőrinc Ferenc, id. Nagy József, Varga Karoly, Szénás Gusztáv, Mezei József, Bakai István. Építő bizottsági tagok: Tömpe Gusztáv, Soltész András, Szabó István, Bona Mihály, Tamás János, Ozsvath József, Olajos János, Szabó Karoly, kik az esküt az utazó lelkész kezébe letették.

A gyűlés „Hazádnak rendületlenül” elnevelésével ért véget. Készen van a 19-ik csatlakozott egyház. Isten kegyelméből.

A wallingford Conn. első magyar reform. b. s. és templom egyület megadta a méltó feleletet a „Ref. Lapja.” „A wallingfordi egyház jan. 11-iki című cikere.

Igy jár az ki ócsárol, gyaláz és rágalmaz mást. Mert ha Dokus Gábor, T. Konjathy Ernőt, Harsányi István, T. Borsos István utazó missz.-t. nem rágalmazza a wallingfordiak előtt: soha sem lettünk volna Wallingfordra meghíva. Hjah! az Isten a roszból is jót hoz ki!

Tanulhatnak wallingfordi hittestvéreink hithűségéből amerikai idegen misszió alatt élő honfitársaink, hagyják ott azt az idegen missziói hatóságot, mely kifizetett templomaikat sem adja nevükre, ne legyenek bérlők, midőn tulajdonosok lehetnek, ne legyenek rabok, ha szabadabb lehetnek.

A wallingford. Conn. magyar Ref. Egyház vagyontárára:

2 telek értéke 1000 doll. Urasztali készlet 35 doll. Urasztali abroszok 15 doll. Pénz készlet 100 doll. Összesen 1150 doll. Adósság 400 doll.

Es most dicséret, dicsőség tisztesség és hálaadás a szentek urának légyen örök magasztalás.

Wallingford Conn. 1908.

Borsos István
utazó misszionárius.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az év története.

Egy esztendő csak rövidke része a nagy örökkévalóságnak, de azért egy esztendő mégis nagy árok lehet a történelemben. Az 1907. év is ilyen történeti jelentőségű ránk nézve. Az új zsinati törvények életbeléptetésével, a maradó és a haladó világnézletek összeütközésével, a reformatus egyház belső megmozdulásával. Ezek az új energiák még ezután fogják éreztetni hatásukat egyházunk életére és fejlődésére nézve. Sőt alapjában ezek az új energiák is a fejlődés folyamán alakulnak ki s ahhoz a vezérgondolat-hoz tartoznak, a mely pár tized éve a régi középkori tespedést felváltotta s melynek alapeszméjét a *protestantizmus regeneratiója és a korszellemhez való csatlakozása képezi*. Nincs mit tagadni azon, hogy mi magyar reformatusok jórészt még mindig csak a középkorban élünk és azon sem, hogy az állam és a társadalom fejlődésétől elmaradtunk. Az is tény, hogy ha lassan is, de mi is felismertük a korszerű szervezkedés szükségleteit és öntudatra ébredtünk. Ez az öntudat 1868-ban abban az ellenállásban jelentkezett, melyet az Eötvös-léle népiskolai törvény irányában elfoglaltunk. Ezt az ellenállást a nagy Révész Imre vezette, a kinek az önálló és független prot. illetve ref. egyház volt az eszményképe. Ezért lépett sorompóba, de kora gyenge volt ez eszmény képet megvalósítani s az által hogy elfogadta az állami segítséget, még a kezdet kezdetén letért arról az utról a melyen haladnia kellett volna. Már ekkor felkellett volna a szekularizációt vetni s mert ekkor kellett volna arról gondoskodni, hogy egyházunk a maga erején megállbathasson és az állammal szemben autonomiáját megtarthassa és annak keretein belül a fejlesztést eszközölhesse.

Ez nem történt meg, nagy hatalmasabb erők állották útját, a magyar állam konszolidációja, mely a felekezetek autonomiájának a meggyengítését követelte.

Ennek érdekében kellett a mi autonomiánk egy-egy védő bástyáját lerombolni, azért hogy ilyen bástyákat a többi nem magyar felekezetek se építhessenek.

Az a szoros kapocs azonban, mely a magyar alkotmányos állam léte s a mi egyházunk között a multban fentállott, minket is arra kény-

szerített, hogy szervezkedjünk s az állam fejlődésének utánna menjünk.

Ez történt a debreceni zsinaton, mely a 48-i uniót a ref. egyházra nézve megvalósította s mint az már az országra nézve megtörtént, a mi egyházi alkotmányunk kereteit is megállapította. Azóta e határok között élünk és mozgunk tovább s a tények elemi erejénél fogva mind szorosabb-szorosabb kapcsolatba kerülünk az állammal.

Őszintén bevallhatjuk, hogy e kapcsolat erejét nem ismertük fel teljesen és ez összekötést nem használtuk fel kellőleg. Mihelyt le-tértünk a Révész Imre-féle alapról, nekünk az állami segítséget nem csak tűrni és megengedni, hanem keresni és kibasználni kellett volna. Ezt nem tettük és ez hiba volt. Még nagyobb hiba, hogy a belső fejlesztés dolgaival elmaradtunk.

Az 1907. évi törvények a kapcsolatot az állammal még bensőbbé tették. Tanítóink, tanáraink, lelkészeink után hivatásunk is közvetlen összeköttetésbe jutottak az állammal s ez utolsó, az adósegély még a legnagyobb gyülekezetek sorsát is odafüzi az állami hatalom kötelezéséhez. Itt az ideje, hogy a belső megerősítés feladatait is munkába vegyük. Erre nézve tagadhatatlanul sok történt a múltban is. Maga az u. n. evangelizáció is ide vonható, de ennek jelenségei a missziók szervezése, a templomok építése, a mely utóbbi különösen jellemző jelensége az elmúlt esztendőnek.

(Folytatjuk.)

— **A debreceni egyetem.** A jövő esztendő az egyetemnek esztendejéül készül. A közokt. minisztérium nem is egyet, hanem többet, ötöt óhajt felállíttatni és megkezdte már a tárgyalást a jelentkezőkkel. Azok a városok, a melyek most ebből a nagy vásárból kimaradnak, egy ember öltőig várhatnak az újabb alkalomra. Különösen nehéz Debrecen városának a helyzete, a hol legközelebb gondoljuk magunkat az egyetemhez, hiszen itt van a százados főiskola, a melynek főhatóságai már magok is kezökbe vették ezen egyetem megvalósításának az ügyét. De épen itt van a nehézség is. Annak az új egyetemnek a főiskolából kell kifejlődnie s a kerületel bizonyos összeköttetésbe kell maradnia. Az állami egyetem pedig felekezeti jellegű nem lehet. Ennek anehézségnek az elhárításával próbálkozott a Debrecen városi egyetemi bizottság, midőn megkereste az egyházkerület központi bizottságát.

A kerület egyetemi központi bizottsága gf. Degenfeld József elnöklete alatt f. hó 26-ára d. e. 9 órára összehívott ülésében foglalkozott debreceni egyetem

dolgaival s tárgyalta idevonatkozólag a Debreceni városi egyetemi bizottság munkáját, melyet dr. Ferenc Gyula, a bizottság elnöke ismertetett. A központi bizottság jó akarattal fogadta a tervet, figyelemmel hallgatta meg az elébe terjesztett munkát és tekintettel az ügy fontosságára azt határozta, hogy az egy e célra összehívandó egyházkerületi értekezlet elé terjesztessék. Ez az értekezlet, melyen az egyházmegyék gondnokai, esperesei és kerületi közgyűlés Debrecen lakó tagjai vesznek részt március hó 5-ik napján fog megtartatni. Az idevonatkozó meghívók már szétküldtek. Espereseinknek, és gondnokainknak kell megfontolni, hogy ebben a teljes új és történeti helyzetben mit tegyenek? A debreceni egyetem ügyében beállott a kritikus pillanat. Megvalósulhat-e és hogyan? annak most kell eldölnie. Az eszme testté levésének nagy ideje most érkezett el. Az Ur adjon bölcseségnek lelkét azoknak, a kiken e döntés megfordul.

— **A nagy Rigby.** A később angol miniszterelnökké lett Disraelinek Uj nemzedék című regényében szerepel ez a derék penna hős, kinek félelmes leveleit, erős irályát rettegtek kortársai s a ki felett mégis napirendre tért át az új nemzedék. Ez az erősen vénülő hős jut eszembe, a Radácsi újabb kellemetlenkedéseire. Már ő is kendőzi magát és régi elismerő levelekkel és emlék sorokkal hozakodik elő. Ilyeneket én nem irtam neki, de irtam fiatal pap koromban egy pár cikket a pataki lapba s azokat ma sincs okom szégyenleni. Az általa felszámolt emléksorokat se szégyenleném, mert ha az újabb nemzedékhez tartozom is, kegyelettel viseltetem a régiek iránt, még ha olyan Rigby-féle alakokká kezdenek is válni. Csak a viszály után, a mit okoztak valahára a tisztességes kibontakozás és békeség utját keressék.

Az egyházkerületi tanácsbiróság. Febr. hó 27-dikén bontották fel az egyházkerületi tanácsbiróságra beadott szavazatokat. 313 szavazat esett Széll Kálmánra, 311 szavazat dr. Márk Ferencre és 71 szavazat Kiss Ferencre. E férfiakon kívül több-kevesebb voksot sokan kaptak, akik a második szavazásnál természetesen mind lefognak maradni. Mi a magunk részéről eleitől fogva a Dr. Márk Ferenc jelöltségét támogattuk s ebből titkot nem csináltunk soha. Támogattuk és támogatjuk pedig Dr. Márk Ferencet nem azért, mintha a másik jelölt iránt érzett tiszteletünkben magunkat bárki által is felülmulni engednénk. Óh nem! Mi nálunk a Széll Kálmán érdemeit senki inkább nem ismeri s ha egy tiszteletbeli állás betöltéséről volna szó, a legelső helyen mi szavaznánk le reá. De ha objektive vesszük a dolgot s elgondoljuk, azt ezen a helyen erős és

olyan munkabíró férfiakra van szükségünk, akiknek sokszor télvíz idején is nagy utakat kell megtenni és bizony sokat kell dolgozni: akkor talán éppen a személyi érzés is azt parancsolja, hogy ne terheljük tovább azt a férfit, ki egész egyházmegyéjének osztatlan bizalma s több ízben megújított kérelme sem volt képes az esperesi székben megtartani. Ez egyszerűen emberbaráti kötelesség. Hogy Széll Kálmán továbbra is tagja maradjon a kerületi közgyűlésnek, azt a szalontai traktus könnyen lehetővé teheti; amint lehetővé tette ezt annak idején a heves-nagykunsági traktus Horthy-ra nézve. Ez a minézetünk. Főjegyzővé 618 szóval dr. Baksa Lajos lett.

— **A Sárospataki Ref. Lapok** féligazságainak és valótlan állításainak egyenkénti kimutatására külön lapot kellene szerkeszteni. Illustrálásukra elég lesz egyetlen egyet feltüntetni a valóságában. A Ruszka Gyula elleni sajtóperem tárgyalási jegyzőkönyvéből tehát szóról-szóra közlöm az actualissá lett alábbi két nyilatkozatot: Radácsi György: Kijelenti, hogy csempészek alatt azokat értette, akik a sárospataki nyomdából az igazgató-tanács egy kitörölt jezőkönyvi pontját eltulajdonították, s ezt nem értette Zoványira. Zoványi Jenő: Kijelenti, hogy tévedésből vette magára ezen kifejezést, most már sajnálja azon sértéseket, melyekkel Radácsit illette s kéri azokat nem történekmek tekinteni. "Tehát éppen nem „üggyvédem tanácsára” tettem ezt a nyilatkozatot, hanem kizóról a Radácsi előbb tett nyilatkozata folytán, melynek nolens-volens hitelt kellett adnom, nem gondolván előre, hogy Sárospatakra megérkezéig elfeledkezék róla, és csupán az én nyilatkozatom második felet fogja terjeszteni, férfiasan elhalgatván annak sine qua non előzményét. Megnyugtathatom különben a jövőre nézve is arról, hogy ha kijelenti majd valamikor, hogy a Sárospataki Ref. Lapok ellenem szóló cikkeit nem reám, hanem masra értette, újra kész szívvvel fogom sajnálatomat kifejezni netalán sértő, de mint amaz alkalommal, ugy ezentul is mindig igazat tartalmazó kifejezéseim miatt. Zoványi Jenő.

— **Egyházi aranykönyv.** Az apai egyház ismét egy értékes adományt írhat föl arany könyvébe. Nagy Gyula és neje Kató Erzsébet a kadhedrára és papi-székre készítették gyönyörű művészi színvonalon álló remek himzésű terítőket 280 konora értékben. Örömmel regisztráljuk ez adomány hírét, mely méltóan sorakozik a többiekhez. Ugyanis ez az egyház most állíthatja fel, szintén adományozásból nyert új harangjait. „Az ige ereje hat és győzedelmeskedik!”

— **Kérelem hitrokonainkhoz és a nemes szívű emberbarátokhoz.** Nagyon jól tudjuk mi azt, hogy mily sok oldalról ostromolja mai napság a társadalom, s a jótékony célok özöne, az egyesek áldozatkészségét. És mégis kérünk, mégis esdekelünk, mert erőtelene vagyunk s erős a hitünk, a nemes célokért lelkesedők áldozatkészségének kifogyhatatlanságában. Mert a cél, melynek érdekében buzgólkodunk nemes és hazafias, s nem a külön érdekünk, hanem az egész magyar református egyháznak, s vele együtt a magyarságnak közérdeke. Hazánk eme határ vármegyéjének Máramarosnak keleti

felén közel 200 ezernyi idegen ajku nép között szét-szórva élnek a mi magyar kálvinistáink, kiknek gondozása régebben a máramarosszigeti egyházra volt bízva, de néhány évvel ezelőtt az országos közalap támogatásával megalakult a máramarosi missió, majd a nagybocskói egyház, s ebben a földmivélsügyi ministerium és az országos közalap támogatásával már egy csinos templomot is emelt a közbuzgóság. De a templomba hithirdető is kell, a ki a világosság terjesztője s az igaz hazafi erények fejlesztője legyen. A vallás és közoktatásügyi ministerium ehez is segédkezet nyújtott, — a szükséges fizetés kiegészítéssel lehetővé tévén a lelkesi állás szervezését. Nincs tehát már más akadály, hogy e fontos felekezeti és nemzetiségi kérdés tetet öltson, mint egy lelkeszilak építése, a mely a beállítandó lelkeseknek otthont biztosítson. Bár egyházi hatóságaink a rendelkezések alatt álló segélyekből támogatják e célt, még mindig nem áll olyan összeg rendelkezésünkre, mely a mostani drága viszonyok között a legszerényebb igényeket is kielégíteni tudná. Ezért adott a máramarosszigetsai egyházmegye 1907. október 11-én tartott közgyűlésnek 115. számú határozatával a nagybocskói, már anyaegyházra alakult gyülekezetnek engedélyt arra hogy felhívások útján lelkes lakának megépítéséhez könyöradományt gyűjthessen. E határozatból kifolyólag fordulunk mi hitrokonainkhoz és a nemesszívű emberbarátokhoz, kérvén, hogy szeressenek bennünket ne csak beszéddel és nyelvvvel, hanem cselekedettel és valósággal (Jan. III. 18.) s ne fogják el a jótéteményt attól aki szükölködik, mikor kezöknek hatalmában vagyon a jónak cselekedhetése. (Péld. III. 27.) Hallgassák meg azért kerelmünk, melyben a magyar kálvinizmus egy újabb lábvetéséhez kérünk szerény támogatást, jó lélekkel állítván, hogy az e célra adott adomány a legszentebb hazafias ügyre hozott áldozat! Az ezen célra szánt adományokat a mellékelt postatakarékpénztári lappal. „A nagybocskói egyház építési pénztára Máramarosszigeten” címmel kerjük küldeni, a melyeket mi nyilvánosan fogunk nyugtázni és megköszönni. Kerelmünk megújítása után vagyunk Péterfaiván és Máramarosszigeten, 1907. évi december havában. György Endre gondnok. Dr. Gergely György e. m. jegyző. Szikszay Zoltán esperes. — Az idegen ajku népek és felekezetek tengerében, a magyarságnak és a reformátusságnak, ezen világító kicsinybe őrtornyát — a nagybocskói egyházat, — minden rendű és rangu keresztyén testvéreink munkás szeretetébe melegen ajánlom. Debrecen, 1907. december 30. A püspök helyett: Dicsőfy József, egyh. ker. főjegyző.

— **Főgondnok és esperes.** Kinos feltűnést keltett nálunk is gróf Tisza István dunántuli főgondnok nyílt levele Kiss József pápai espereshez. A levél indoka tulajdonképen egyszerű helyreigazítás az adósegély igénybe vételére vonatkozó esperesi jelentés azon passzusára, hogy a konvent a 20 éven felüli család tagokat is a legkisebb személyi adóval megrovatni kívánja. Ezt a nézetet sokan osztották nem csak az esperes urak és lelkesek közül, hanem egyes lelkesi körök is, mind addig mig gróf Tisza Istvánnak a gömöriekhez intézett felelete meg nem jelent. Annál feltűnőbb azért, hogy a főgondnok most egyik esperes el-

len ezt írja: „hogy ezt soha senki másként nem értette és a ki a jog szabályok magyarázatának legelembibb szabályaival tisztában van, nem is érthette,“ s hogy ez „oly jogi abszurdum, mely igazán érthetetlen minden jogászilag iskolázott agyvelő előtt.“ És ez „abszurdumot az esperes mind elkövette s könnyelmű vádként dobta törvényt felsősége ellen, mielőtt annak alapos volta iránt olyanoktól keresett volna tájékozást, a kik jogi kérdésekben legalább némi kompetenciával rendelkeznek.“ A főgondnok végül az ált. jövedelmi pótdó beszámítását esetlegesen ellenző lelkészekről is szól és azzal nyugtatja meg Kiss Józsefet, hogy fegyelmi eljárást fog kérni minden olyan lelkész ellen, a ki illetékes felettes hatóságával szemben ilyen kötelesség mulasztó engedetlenséget merne tanusítani. Jó lesz e beszédek megiszivelni a mi espereseinknek és lelkészeinknek is és azzal a bizonyos jogászilag képzett agyvelővel ideje korán ellátni magukat. (Beküldetett)

— **Lelkészjelölés.** A mezőturi harmadik lelkészi állásra meghirdetett pályázat lejárt. Pályázott összesen 31 lelképásztor. Turkevényben, a bizottság a következő lelképásztorokat jelölte: Konez Sándor szalóki, Maklár Károly kunhegyesi, Murányi János péceli, Dombi Béla gyöngyi, Dr. Szakács Albert sövényfalvi, ifj. Görömbey Péter mándoki, Réz László rosznyói, Arany Gusztáv paeséri, Kutas Bálint törökszentmiklósi, Dr. Lencz Géza mezőturi újvárosi, Ónodi Sándor mezőgyáni, Keresztesi Károly kisszántói, Pótor Elemér csengeri, Tóth László vámosgálfalvai, Barkász Kálmán biai, Dr. Szász Béla magyardécei, Vajda Mihály gyantai, Nánási Lajos (Amerika), Nagy Sándor rozsáji, Szobonya József jármí, Tóth József körösladányi, Kereszturi József nagygyéresi, Kolozsvári Mihály (vallástanár) szatmárnémeti, Szabó Balázs szabadszállási, Kájel István öszödi, Csia Kálmán etédi lelképásztort. A bizottság 5 lelkészt, mivel a kérvényöket nem találta kellően felszereltnek nem jelölt. Ezek közt volt Irsay József országgyűlési képviselő is, a kinek nem volt szolgálati bizonyítványa. Ebben a jelölésben legérdekesebb a dr. *Lencz Géza* jelöltetése. Azért, mert ő már tényleges mezőturi lelkész s így nem a Turgonyi helyére, hanem az ő helyére kellett volna meghirdetni a pályázatot. Minden helyen u. i. a hol több lelkészi állomás van, üresedés esetén a többiek lépnek sorban az esetlegesen jobb helyekre. Így kellett volna ennek történni Mezötúron is. Dr. Lencz Géza mindenképen megérdemelte volna azt, hogy minden nagyobb tumultus nélkül mehessen előbbre. Most pedig választásra bocsáttatott a dolog és a többi pályázó joggal kérdésbe teheti, hogy mi lesz már most az E. T. II. t.-c. 21. §-ával?

— **Protestáns estély.** A debreceni ref. felsőbb leányiskola és tanítónőképző tanárkara s növendékei e hó 23-án az intézet disztermében prot. estélyt rendeztek. A sikerült estélyen távolról sem jelentek meg

annyian, amennyit a nagy kálvinista várostól méltán várni lehetett. Az estélyt az intézet énekkara nyitotta meg. Bodicky Aranka, képezdei növendék néhány verset szavalt Szaboleskától, Solymossy Paula és Vaskovits Paula növendékek zongorán játszottak 4 kézre. Ezt követőleg dr. Erdős József theol. tanár tartott felolvasást a helvét hittvallás szerzőjéről, keletkezéséről és jelentőségéről. Utána Nagy András kántor Szalay Margit zongorakisérlete mellett dalolt két szép dalt; Marjai Géza theol. költeményeket olvasott fel; Ebergényi Irén, képezdei növendék szavalt. Bezárta az estélyt a főiskolai kántus egy vallásos dalnak és a 116-ik zsoltárnak eléneklésével.

— **Egy új református árvaház.** Miskolczon egy nagyobb szabású, református árvaház építésén fáradozik a Ref. Filléregylet, élén áldozatkész, hitbuzgó elnökével báji Patay Gyuláné, szül. Szathmáry Király Anna úrnővel. Az egylet feladta a 30 év óta fenntartott ingyenes ref. fillériskolát s ennek a helyén szándékozik felmeln az árvaházat már ebben az esztendőben. Az egylet vagyona mintegy 120 ezer korona. Itt említjük meg, hogy a Mária-Terézia árvatartó alaphól egy ref. árvaház céljaira Debrecenben is felretettek már az egyház vezetői körülbelöl 200 ezer koronát. Ugy hogy nemsokára itt is felépül a református árvaház. Isten segítse a nagy és nemes cél érdekében buzgólkodókat!

— **Adakozás egyházi célokra.** Jóltevő szellem uralkodik a rimaszombati ref. egyházban. Mult évi számadásából a régi, hithű s eklézsia szerető ösök áldozatkészégét látjuk kisugárzani. Az egy évi jótékony adományozás meghaladja a 4300 koronát, ami bizony sokkal nagyobb népességű egyházban is tekintélyes összeg volna. Templomfűtésre ajánlottak a hivek 3484 koronát, Harsányi István volt rimaszombati lelkész és gályarab emlékének megörökítésére pedig, ami nagyon kegyeletes, szép cél, 148 koronát adakoztak. Az adakozásban előljárnak Baksay István, az egytvfőgondnoka Samarjay János és felesége, ifj. Süteő Isgán, Molnár József, Baksay József s még többben. Az elyház derék tagjai, másoknak is követésre méltó példaul, hiven követik a nagy apostol intéseit: „A szenteknek szükségire adakozók legyetek“ és „Tegyetek jót mindenkivel, kiváltképen a ti hiteteknek eselédivel.“

— **Szeretet-vendégség.** Mint röviden irtuk e hó 9-én Mezötúron szép ünnepély folyt le a főgimnázium disztermében. A Szeretet szövetségére, amely a helybeli szegények felruházása és istápolása körül oly szép eredménnyel munkálkodik már évek óta, a szeretet vendégségének rendezésével példát mutatott arra is, hogy milyenek kellene lennie a keresztyén emberek multságának. A szeretet vendégségére, terített asztalok és nemes szívű emberek által összehordott ételek garmadája várta a vendégeket. Pont 6 órakor, amikor a nagyszámú közönség asztalfőz telepedett, felhangzott a Vékony Sándor tanár imája, amely áldást kért a szeretet nevében összegyűlt közönségre. Ezután a ref. olvasó egyesület vegyes énekkara adott elő egy remek egyházi dalt. Majd Pantó Vilma kisujszállási tanítónő szavalta Farkas Imrének „Dal a boldogságról“ című szép költeményét. Utána Varga Gábor tanár tartott előadást olaszországi utjáról. Erre a Pikó Ilonka cimbalmozása következett. Zajos tetszés jutalmazta az

összes szereplőket. Végül Boros Károly igazgató biblia-magyarázata zárta be a sikerült ünnepséget. A műsor számai közben és után teát és hideg eteleket szolgáltak fel a szeretet szövetség szeretetre méltó tagjai. Itt a példa kövessétek.

— A Brassói Protestáns nőegyletről. E nőegylet tevékeny elnöksége, melynek élén gr. Mikes Zsigmondné urhölgy, özv. Nakoldy Józsefné, Kónya Julia, Péchy Árpádné, Péchy Árpád és Végh János mellett, annyi buzgó hittestvérünk áll, közelebbről fényes jótékony estélyt rendezett, amelyen igazi lelki élvezetet nyújtva működtek közre: Faflik Emil és Faflik Anna, Borosnyai Margitka, Fabritius Elza, Jánó Irénke, Riemer József, Neugeboren Henrikné, Dr. Mihály Emilné, Dr. Kovács Béláné, Dr. Vernes Istvánné.

— A diakonissza-ügy női apostola. Pauer Irma, a Filadélfia diakonissza-szövetség vezető testvére február 5-én Debrecenben járt és az itteni bibliaolvasó körben összejövetelt tartott. Uray Sándor leányiskolai vallásnár meghívására pedig ugyanaznap d. u. a leányinternátusban beszélt a diakonissza-ügyről.

Alkalmi vétel.

Bükk tűzifa I. osztályu száraz vagonként
Debrecenbe szállitva 240 korona.

Fakereskedő Vállalat
Tiszolcz.

Tartalom-jegyzék: A Szenháromságról Vándor. — Az egyetemes adóalap Dr. Baltazár Dezső. — Néhány megjegyzés Bokros Elek — Néhány szó Veress Imre. — Az élet törvénye G. Nagy Béla — Gyász-rovat Szeőke József. — Uj független magyar Reform. Egyház Wallingford, Connban. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: Dr. Ferenczy Gyula.

Szives figyelmébe ajánljuk a közelgő konfirmáció alkalmára

Révész-Szoboszlay S. Szabó-féle

Konfirmációra előkészítő kátét

kérdések és feleletekben.

Ára 30 fillér.

Minden 10 egyszerre rendelt példány után egyet
ingyen adunk.

Konfirmációi emléklapok

darabja 4—5 és 6 fillér.

100 darab egyszerre való vételénél 3.60, 4.50, 5.40

Kaphatók:

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

protesttáns irodalmi könyvkiadóhivatala.

Debrecenben.

<p>KÉSZIT:</p> <p>Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket, Báli meghívókat, Műveket, Névjegyeket, Lapokat.</p>	<p>DEBRECENI PROTESTÁNS LAP</p> <p>könyvnyomdája</p> <p>Debrecen, Nyomtató-utca 9. szám.</p>	<p>KÉSZIT:</p> <p>Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Termény-Pénz-, Magtár-kezelési ivateket, Eljegyzési- és Lakodalmi kártyákat</p>
---	--	---

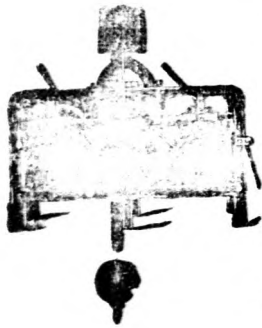
Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékkönyvek
tüzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló

gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni. Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékkal elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

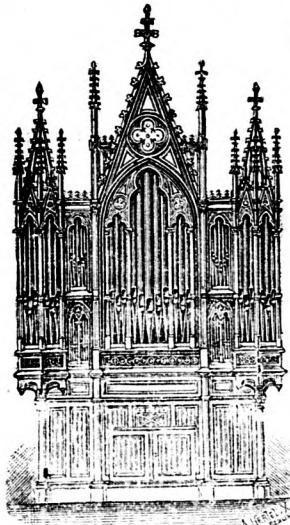
Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona építészeti Orgona - Harmoniumok műterem

DEBRECENBEN.

Darabos-utca 7. szám alatt (a Collégium mellett).
Fennáll 1883. óta.

Készíték a mai kor legtökéletesebb vívmányai szerint bármily rendszerű s nagyságu új orgonákat, jótállás mellett. — Orgona építészetem fennállása alatt 193 ev. ref. egyháznak szolgáltam teljes megelégedésükre munkámmal, melyeknek jóságával, kiválóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a cégem iránti bizalom, melynek folytán a mult évben üzletemet gépekkal szereltem fel, hogy minden tekintetben a kor színvonalán álljak.

Elvállalok régi orgonák új szerkezetre való átalakítását áthelyezését, tisztítását és javítását, vagy évi gondozását mérsékelt áron. A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság szives pártfogásába ajánlva továbbra is magamat teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona építő.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. —
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkkel, templomok, szemináriumok részére.

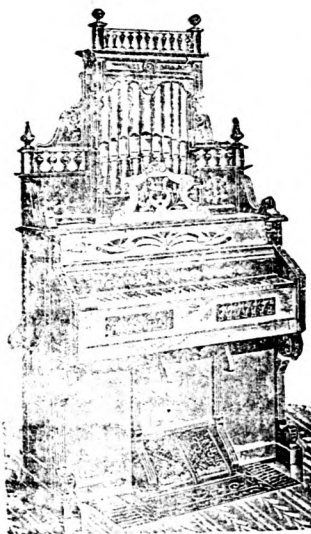
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes **huros-, vonós- és fuvó-hangszereit**, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó-gerenda** 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása **különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél.** Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jókötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók. — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.*

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegeye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

lármánól sulyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Arjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modortu haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet-ekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy-éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.